

Ільченко О. В.

доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін та судочинства.

Сумський державний університет
м. Суми, Україна

Адміністративно-правові аспекти щодо недоторканості державного кордону України

У добу глобалізації та регіональної інтеграції певні атрибути суверенітету держав втрачають своє первісне значення. Це стосується, зокрема, кордонів, які у значної частини країн Європи сьогодні є практично непомітними. Про їхню присутність у минулому свідчать лише таблички у вигляді дорожніх знаків з назвою, наприклад, Німеччини, Бельгії чи Франції. Водночас для низки країн Східної Європи, які постали на політичній мапі світу після падіння «берлінського муру» і розпаду Радянського Союзу, державні кордони надалі залишаються важливим чинником гарантування їхньої незалежності й територіальної цілісності.

На сьогоднішній день потреба підвищення безпеки на державному кордоні України набуває все більшої актуальності у контексті активізації транскордонної організованої злочинності, незаконної міграції населення, міжнародного тероризму та контрабандної діяльності та збройного конфлікту з Російською Федерацією на сході України. Це зумовлює потребу удосконалення національної системи державного регулювання у сфері прикордонної безпеки, що є одним із актуальних державних завдань. У контексті зазначеного першочерговим завданням є розуміння суті державного кордону, його недоторканості та безпеки на різних рівнях державної влади та управління, що викликає закономірну необхідність поглиблювати теоретичні підходи до розуміння цього поняття.

Питання, пов'язані з територією і кордонами держави, досить добре висвітлено в міжнародному публічному праві. Зокрема, окремі аспекти конституційно-правового статусу державного кордону розглянуто в роботах С. Бабуріна, Ю. Барсєгова, Л. Волової, С. Дністрянського, Б.Клименка, А. Мостиського, А. Порланда, А. Щєрбакова, Т.Цимбалістого та інших.

Розглядаючи державний кордон, насамперед доцільно зазначити, що на сьогодні існують різні підходи щодо його розуміння. Так, законодавство України визначає, що державний кордон України - це лінія і вертикальна поверхня, що проходить по цій лінії, які визначають межі території України - суші, вод, надр, повітряного простору (ст. 1 Закону України "Про державний кордон України") [1].

Як зазначає Н. Пронюк у міжнародному праві, державні кордони розглядаються як фактичні чи уявні лінії на сухопутному, водному, повітряному просторі та в надрах, які визначають межі дії державного суверенітету, поширення територіального верховенства держави. Вони відділяють територію однієї держави від іншої, визначають межі державної території з усіма ресурсами, що є матеріальною умовою існування суспільства [2].

Реалії сьогодення свідчать про те, що державний кордон України на окремих ділянках на сьогодні не встановлено відповідно до існуючого порядку через існування низки проблем договірно-правового змісту. Ці проблеми зумовлені труднощами з підписанням двосторонніх договорів із суміжними державами, ратифікацією таких договорів парламентами країн, делімітацією та демаркацією тощо.

Зокрема, на згадку про труднощі договірного спрямування можна навести приклад загальновідомої проблеми, яка стосувалася суперечки між Україною та Румунією з приводу острова Зміїного. Питанням на стадії вирішення залишається і проходження 5602,24 км державного кордону України з державами СНД [3].

Найяскравішим прикладом труднощів договірного спрямування є збройник конфлікт на Сході України, який є не історичною подією минулого, а реаліями нашого сьогодення та гострою проблемою для всього українського народу.

Невизначеність державного кордону України становить загрозу національній безпеці держави. Це зумовлює необхідність вжиття комплексу організаційних та практичних державно-управлінських заходів з метою мінімізації негативного впливу з боку сусідніх держав, недобросовісної політики з боку державних органів влади та уникнення несанкціонованих міграційних процесів населення і незаконного перетину кордону контрабандних товарів.

Зрозуміло, що для України питання забезпечення прикордонної безпеки є вкрай актуальними, враховуючи декларований державою курс на європейську інтеграцію та наявність спільного з Європейським Союзом кордону.

Водночас прийняті законодавчі та нормативні документи недостатньо повно забезпечують прикордонну безпеку, адже на неї впливають і інші чинники. Так, державний кордон України повинен бути недоторканим, про це йдеться у преамбулі Закону України "Про державний кордон України" [1]. Будь-які порушення його повинні припинятися.

Загальновідомо, що встановлення правил перетинання кордонів є невід'ємною складовою повноважень держави, що випливають з її суверенітету. Тому порушення цих правил є не лише порушенням принципів і норм міжнародного права, але й порушенням норм внутрішнього права, а тому зумовлюють застосування міжнародно-правових і державно-правових санкцій. Відповідно поняття недоторканності державного кордону можна розглядати як сучасний принцип міждержавних та внутрішньодержавних суспільних відносин із прикордонних питань, що визнається як в офіційних джерелах, так і в науковій літературі [4].

Недоторканість державного кордону передбачає його охорону та захист. Державний кордон повинен бути захищений шляхом запровадження

комплексної системи державного управління, здатної ефективно протидіяти сучасним глобальним викликам та загрозам у прикордонній сфері, а також повинен бути недоторканим.

На сьогоднішній день система охорони державного кордону безперервно реформується та вдосконалюється. Президент Петро Порошенко 1 вересня 2017 року ввів у дію рішення РНБО, яким в Україні запроваджується система фіксації біометричних даних осіб на кордоні [5].

Укладено Меморандум про взаєморозуміння між ДФС, ДПСУ та Управлінням з наркотиків та злочинності Організації Об'єднаних Націй який є правовою основою для реалізації проекту міжнародної технічної допомоги у рамках впровадження в Україні Програми з контролю за контейнерами (Container Control Programme).

Зважаючи на значний транзитний потенціал території України загалом та, зокрема, її морських портів, приєднання України до зазначеної Програми стане дієвим інструментом підвищення безпеки контейнерних перевезень територією нашої держави [5].

Отже реформування системи охорони державного кордону України має вивести захист національної безпеки на якісно новий рівень. Більше всього це стосується наших східних кордонів, звідки в Україну проникає найбільша кількість нелегальних мігрантів, зброї та наркотиків. До цього часу не вирішені питання щодо лімітації та демаркації кордонів з Російською Федерацією. Особливої актуальності на даний час набуває питання делімітації кордону в Азовському морі та Керченській протоці. Ці питання мають бути негайно вирішеними на міжнародному рівні за політичної підтримки та матеріально-технічної допомоги наших західних партнерів.

Використана література:

1. Про Державний кордон України : Закон України [Текст] // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 2. - С. 5 ; [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1777-12>

2. Пронюк Н. В. Сучасне міжнародне право [Текст] : навч. посіб. / Н. В. Пронюк ; КМТ. – К. : [б. в.], 2008. – 344 с.

3. Про ратифікацію Договору між Україною і Російською Федерацією про українсько-російський державний кордон [Електронний ресурс] : Закон України № 1681-ГУ від 20.04.2004 р. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/643_157.

4. Половніков В. В. Заходи адміністративного примусу в діяльності Державної прикордонної служби України. Автореферат / В. В. Половніков. – Х.: 2007.– 204 с.

5. Кабінет Міністрів України.- Офіційний сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua>

Льченко, О.В. Адміністративно-правові аспекти щодо недоторканості державного кордону України [Текст] / О.В. Льченко // Теорія і практика сучасної юриспруденції: матеріали Міжнародної міждисциплінарної конференції: тези доповідей. - Київ: Центр Наукових правових досліджень, 2018.- С. 86-87.